

Agnieszka Metelska

Przegląd czasopism prawniczych

Palestra 49/5-6(557-558), 147-152

2004

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PRZEGLĄD CZASOPISM PRAWNICZYCH

Państwo i Prawo, nr 2, 2004 r.

Zawłaszczenie prawa do formułowania treści programowych w szkołach wyższych przez administrację publiczną musi prowadzić do wyzucia uczelni z wolności nauczania, a w konsekwencji także do ograniczenia wolności badań naukowych – dowodzi Andrzej Korybski w artykule „O standaryzacji nauczania na studiach prawniczych”. Uczelnie realizują jednocześnie doniosłą funkcję publiczną, korzystają z prerogatyw władzy publicznej, co uzasadnia nadzór państwa nad procesem dydaktycznym. Kwestią pozostaje ustalenie celów i zakresu nadzoru oraz instrumentów jego wykonywania. Kształtowanie się ponadnarodowego rynku usług edukacyjnych w Europie, w tym prawniczych, stwarza nową sytuację w nadzorze nad szkolnictwem wyższym w Polsce, zwłaszcza z uwagi na członkostwo w UE. Realizacja polskich programów w oderwaniu od profilu dydaktycznego w innych krajach, może doprowadzić do masowej migracji naszych studentów, a w rezultacie do degradacji rodzimego szkolnictwa wyższego. Janusz Borkowski porusza pokrewny temat w artykule „Standaryzacja nauczania w naukach prawnych”. Autor analizuje wyniki prac zespołu kierunków studiów społecznych i prawnych Państwowej Komisji Akredytacyjnej. Szczególnie pilne było ustalenie podstawowych założeń standaryzacyjnych w odniesieniu do kierunku studiów „administracja”, prowadzonych przez dużą liczbę szkół wyższych na poziomie licencjackim, jak też magisterskich studiów uzupełniających oraz jednolitych studiów magisterskich. Pokutujące dość powszechnie przekonanie, że są to studia o charakterze „pomniejszonego prawa” czy też namiastki studiów prawniczych, nie sprzyjało standaryzacji programów i poziomowi nauczania. „Tworzenie zasad europejskiego prawa kontraktów” omawia Paul Meijknecht, profesor Uniwersytetu w Utrechcie, konsultant (1999–2003) Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego przy Ministrze Sprawiedliwości. Zasady prawa kontraktów w obecnym ich kształcie niekoniecznie muszą uzyskać moc bezpośrednio obowiązującego prawa. Nie są to jakieś nowe „ogólne warunki” będące do dyspozycji stron przy zawieraniu umów. Na razie mają one charakter nieściśle określony, otwarty i wielofunkcyjny. Nad ich celem i ostatecznym statusem toczy się obecnie, na różnych szczeblach, dyskusja o charakterze nie tylko techniczno-legislacyjnym, ale również politycznym. Europejscy prawnicy

koncentrują się na pytaniu: w jakim zakresie, w jakim terminie i czy w ogóle dążyć do jednolitego materialnego prawa cywilnego w ramach UE? W tę tematykę angażuje się Europejski Parlament, Rada i Komisja. Być może jest to punkt wyjścia do prac nad ewentualnym „europejskim kodeksem cywilnym”.

Przegląd Sądowy, nr 1, 2004 r.

Artykuł Andrzeja Kijowskiego „Odrębności statusu prawnego sędziów Sądu Najwyższego” analizuje odrębności, które w płaszczyźnie nawiązania, zmiany i ustania, jak również ukształtowania treści stosunku służbowego, w którym sędziowie ci pozostają, mają znaczenie dla jego charakteru prawnego. Przedmiotem opracowania są ważniejsze odrębności wynikające ze statusu prawnego sędziego Sądu Najwyższego (ustawa z 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym) – w porównaniu ze statusem sędziów sądów powszechnych (ustawa z 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych). Istotny temat o charakterze *komercyjnym* podejmuje inny autor – Jerzy P. Naworski. Artykuł „W sprawie uprawnień kupującego z tytułu rękojmi do żądania obniżenia ceny oraz terminu z art. 568 § 1 k.c.” jest pytaniem o praktyczne uprawnienia kupującego – w świetle ustawy z 27 lipca 2002 r. o szczególnych warunkach sprzedaży konsumenckiej oraz o zmianie kodeksu cywilnego. Autor zaczyna od analizy konkretnego przypadku sprzedaży nieruchomości w 1995 r., której nabywca po dwóch latach podczas remontu stwierdził, że obiekt nie ma właściwości, o jakich zapewniał go sprzedający w sporządzonym przed umową operacie szacunkowym. Sąd Najwyższy w uchwale z 5 lipca 2002 r. wskazał, że dla zachowania terminu nie wystarczy zawiadomienie sprzedawcy o wadzie i żądanie obniżenia ceny, lecz konieczne jest wystąpienie przez kupującego w tym terminie ze stosownym powództwem do sądu. Blisko spraw rynku jest także Adam Jedliński, autor artykułu „Spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu według nowej regulacji prawnej”. Ustawa z 19 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 240, poz. 2058) powołała do życia jedno tylko ograniczone prawo rzeczowe na nieruchomości spółdzielczej, którego przedmiotem może być jednak lokal każdego rodzaju. Treścią tego prawa jest, w myśl jego ustawowej definicji, oddanie przez spółdzielnię mieszkaniową członkowi lokalu do używania w zamian za wkład budowlany. Spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu – pisze autor – zostało w nowych przepisach zaliczone do katalogu ograniczonych praw rzeczowych, co w praktyce ma niewielkie znaczenie. Przepisy Kodeksu cywilnego będą miały do niego zastosowanie jedynie w niewielkim zakresie, nieuregulowanym w przepisach ustawy z 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (Dz.U. z 2001 r. Nr 4, poz. 27 ze zm.).

Glosa – Przegląd Prawa Gospodarczego, nr 2, 2004 r.

Opracowanie „Udział cichego wspólnika w spółce kapitałowej – aspekty podatkowe” autorstwa Marcina Jamrożego dotyczy przede wszystkim implikacji podatkowych wynikających z uczestnictwa cichego wspólnika w przedsiębiorstwie spółki kapitałowej. Zostały również przedstawione konsekwencje na gruncie umów o unikaniu podwójnego opodatkowania, gdy cichym wspólnikiem jest nierezydent. Autor analizuje istotę oraz formy spółki ci-

chej. We wnioskach pisze, że atrakcyjność opodatkowania typowego wspólnika cichego polega na jednorazowym i zryczałtowanym opodatkowaniu dochodów – w odróżnieniu od dywidend otrzymywanych przez wspólnika spółki kapitałowej, które w sensie ekonomicznym są opodatkowane podwójnie.

Inny autor – Tomasz Burczyński, przypomina, że 1 stycznia 2004 r. weszły w życie trzy ustawy reformujące system sądownictwa administracyjnego. Należy do nich ustawa z 25 lipca 2002 r. – Prawo o ustroju sądów administracyjnych, ustawa z 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi oraz ustawa z 30 sierpnia 2002 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o ustroju sądów administracyjnych i ustawę – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Tomasz Burczyński w artykule „Skarga kasacyjna – zagadnienia intertemporalne” podkreśla, że powyższe regulacje wprowadziły do systemu prawa wiele nowych instytucji i rozwiązań. Wśród nich możliwość (uwarunkowana art. 101 przepisów wprowadzających) wzruszenia prawomocnych orzeczeń NSA wydanych przed 1 stycznia 2004 r., a więc pod rządami ustawy o Naczelnym Sądzie Administracyjnym. Reforma sądownictwa administracyjnego spowodowała również zmianę obowiązujących zasad uiszczania opłat sądowych, jak też zwrotu kosztów postępowania. W artykule „Koszty w ustawie o postępowaniu przed sądem administracyjnym – zagadnienia wybrane” Marta Kulikowska i Marcin Piłaszewicz analizują nową sytuację. Zwrot kosztów postępowania jest bowiem dla skarżącego i jego pełnomocnika ważnym skutkiem wygranej przed sądem spray.

Przegląd Prawa Handlowego, nr 2, 2004 r.

Tzw. upadłość transgraniczna (*cross-border insolvency*) jest nową regulacją prawną w polskim porządku prawnym, wprowadzoną ustawą z 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze. Paweł Grzejszczak i Tomasz Chilarski omawiają problematykę „Jurysdykcji krajowej w międzynarodowym postępowaniu upadłościowym” wg stanu prawnego, jaki będzie obowiązywać w Polsce po przystąpieniu do UE. W podsumowaniu stwierdzają, że po 1 maja br. obowiązywać będą w kraju dwie odrębne regulacje w zakresie upadłości transgranicznej, zawierające odmienne zasady dotyczące jurysdykcji sądu polskiego w postępowaniu upadłościowym. Być może w niedalekiej przyszłości Polska zawrze wielostronne i bilateralne umowy międzynarodowe dotyczące upadłości transgranicznej z krajami niebędącymi członkami UE, co niewątpliwie wzbogaci omawianą problematykę. Mateusz Orliński, w interesującej glosie do Wyroku Sądu Najwyższego z 11 lipca 2002 (1 CKN 1319/00) podejmuje istotną z punktu widzenia gospodarki tematykę naśladownictwa znaku towarowego jako czynu nieuczciwej konkurencji. Powodem w sprawie były spółki zgrupowane w Lego Group wytwarzające znane plastikowe klocki, z wypustkami, wgłębieniami i napisem „lego”. Pozwanym był krajowy producent klocków kompatybilnych z lego, ze znakiem towarowym „cobi”. Sąd pierwszej i drugiej instancji nie przychylił się do stanowiska powoda. W kasacji strona powodowa ponownie wskazała na dopuszczenie się przez pozwanego dwóch czynów nieuczciwej konkurencji: poprzez naruszenie przepisów art. 13 ust. 1 oraz art. 3 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Spór toczony przed Sądem Najwyższym dotyczył więc rozgraniczenia dozwolonego i niedozwolonego naśladownictwa. Sąd Najwyższy nie przychylił się do stanowiska Lego Group. W uzasadnieniu dokonał m.in. porównania zakresów ochrony wynikających z ustawy o zwalczaniu nieuczciwej kon-

kurencji oraz ustawy Prawo własności przemysłowej. Autor dokonuje wszechstronnej analizy, na gruncie obowiązującego prawa, wyroku Sądu Najwyższego.

Monitor Podatkowy, nr 2, 2004 r.

„Opodatkowanie dywidend podatkiem dochodowym w 2004 r.” to kolejny przykład przepisów, które zostały gruntownie znowelizowane w związku z koniecznością dostosowania polskiego ustawodawstwa do regulacji obowiązujących w UE. Grzegorz Polok i Michał Thedy omawiają podstawowe zasady opodatkowania dywidend pod rządami obecnie obowiązujących przepisów podatkowych oraz tych, które będą miały zastosowanie od 1 maja 2004 r. Od początku br. stawka podatku od dywidend w transakcjach krajowych wzrosła do 19%. Pozostałe regulacje nie uległy zmianie, np. nie zmieniły się zasady opodatkowania dywidend otrzymywanych przez osoby fizyczne z zagranicy (kraje UE i pozostałe). W przypadku transakcji polskich osób prawnych z krajami spoza UE, zostały zaostrzone warunki korzystania z kredytu podatkowego w odniesieniu do zagranicznego podatku dochodowego od zysku spółki zależnej (wprowadzenie wymogu dwuletniego okresu posiadania udziałów). Przepisy PDOPrU zostały dostosowane do regulacji unijnych co do opodatkowania dywidend wypłacanych pomiędzy podatnikami podatku dochodowego od osób prawnych z siedzibą w Polsce i krajach UE (zwolnienie z opodatkowania dywidend wypłacanych do krajów UE, zwolnienie zagraniczne oraz kredyt podatkowy w Polsce przy dywidendach otrzymywanych z kraju UE). Bożena Szczurek zajmuje się bezpieczeństwem prawnym podatnika w artykule „Wiążąca interpretacja przepisów podatkowych przez organy podatkowe – założenia, oczekiwania, rzeczywistość”. Autorka jest zdania, że zależy ono w dużej mierze od istnienia i przestrzegania – przez organy tworzące i stosujące przepisy prawa podatkowego – zasady formułującej wymóg przejrzystości reguł opodatkowania. Jasne i zrozumiałe reguły zapewnią minimalną komunikatywność przepisów, przyczyniając się w ten sposób do wzrostu pewności i stabilności sytuacji podatkowej podatnika oraz do obniżenia kosztów obsługi podatków. „Odpowiedzialność podmiotów zbiorowych za przestępstwa skarbowe – przesłanki materialnoprawne” to opracowanie Anny Szewczyk analizujące rozwiązania prawne przyjęte w uchwalonej 28 października 2002 r. ustawie o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary ze szczególnym uwzględnieniem przestępstw skarbowych. Podmiot zbiorowy ponosi odpowiedzialność na podstawie ustawy, jeśli osoba – o której mowa w art. 3 OdpZbiorU popełniła jedno z przestępstw lub przestępstw skarbowych, enumeratywnie wymienionych w art. 16 OdpZbiorU. Autorka przedstawia m.in. typologię przestępstw skarbowych wymienionych w art. 16 ust. 2 OdpZbiorU, a w konkluzji stwierdza, że słuszny był sam zamiar ustanowienia odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary, jednakże rozważenia wymaga zmiana przesłanek statuujących tę odpowiedzialność.

Monitor Prawniczy, nr 3, 2004 r.

„Zwolnienie adwokata z obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej w procesie karnym” rozważa dr Piotr Krzysztof Sowiński. Autor analizuje ten problem na tle Kodeksu postępowania karnego, Prawa o adwokaturze i Zbioru Zasad Etyki Adwokackiej. Autor rozwa-

zając kwestie związane z tajemnicą obrońcą pisze, cytując R. Łyczynka, że „jest ona swoistego rodzaju dopełnieniem przyznanego oskarżonemu prawa do milczenia”. Cytuje także orzeczenie SN, które wyłącza w sposób stanowczy i bezwzględny możliwość przesłuchania adwokata jako świadka co do okoliczności objętych tajemnicą obrońcą. Bardzo szeroko omówione zostały przez autora kwestie bezwzględnego zakazu dowodowego wynikające z art. 6 PrAdw. Wątpliwości i sprzeciw budzi krytyczny stosunek autora do Zbioru Zasad Etyki Adwokackiej. Interesujące jest przedstawienie tajemnicy adwokackiej w ujęciu wybranych aktów europejskich.

(Do Monitora Prawniczego nr 3/2004 dołączono bezpłatny dodatek: „Kodeks spółek handlowych po nowelizacji”).

***Monitor Prawniczy*, nr 4, 2004 r.**

Ustawy ubezpieczeniowe uchwalone 22 maja 2003 r. należą do ważniejszych regulacji rynku finansowego ostatnich lat. Katarzyna Malinowska przedstawia swoje uwagi krytyczne w artykule „Umowa ubezpieczenia w nowym ustawodawstwie ubezpieczeniowym”. Ostatecznie nie przygotowano odrębnej ustawy, która uporządkowałaby rozproszone dotychczas przepisy. Ustawodawca nie zrezygnował z wielości źródeł prawa w zakresie umowy ubezpieczenia, mnożąc je dodatkowo poprzez wyodrębnienie do osobnej ustawy przepisów o umowie ubezpieczenia obowiązkowego. Natomiast zakładom prowadzącym ubezpieczenia na życie zgotował nietatwe zadanie pogodzenia norm ochronnych w stosunku do ubezpieczonych, z obowiązkiem uregulowania w umowie ubezpieczenia kwestii techniczno-aktuarialnych. Robert Zegadło proponuje temat „Kontakty z dzieckiem – wewnętrzne i międzynarodowe przesłanki modernizacji regulacji prawnej”. Autor podejmuje problematykę dochodzenia i realizacji kontaktów z dzieckiem w świetle prawa polskiego oraz uregulowań międzynarodowych. Kodeks rodzinny i opiekuńczy statuuje bardzo silne prawo rodziców do kontaktu z dzieckiem. Chroni to przede wszystkim przed naruszeniem „z zewnątrz” rodziny. Obecnie z praktyki sądowej wiemy, że zagrożenia i utrudnienia kontaktu rodzica z dzieckiem nie leżą po stronie państwa ani instytucji, ale drugiego z rodziców. Kodeks np. pomija krewnych lub inne osoby bliskie dla dziecka. Prawo krewnych, w szczególności dziadków i rodzeństwa, znajduje społeczną akceptację. Nie można też pominąć standardów międzynarodowych ukształtowanych w tym zakresie przez orzecznictwo Trybunału Praw Człowieka na tle art. 8 Konwencji praw człowieka. Polskie prawo rodzinne nie jest też dostosowane do sytuacji, kiedy osoba ubiegająca się o kontakty mieszka w innym kraju niż dziecko (tzw. kontakty transgraniczne).

(Do Monitora Prawniczego nr 4/2004 dołączono bezpłatny dodatek: „Prawo Mediów Elektronicznych”).

***Praca i Zabezpieczenie Społeczne*, nr 2, 2004 r.**

„Zakaz dyskryminacji w zatrudnieniu – nowa regulacja prawna” Ireny Boruty jest przykładem wykładni nowego polskiego prawa, będącego efektem dostosowania do prawa wspólnotowego. Autorka porównuje normy polskie z normami wspólnotowymi, identyfikuje wady implementacji i zastanawia się nad sposobami ich usunięcia. Dostosowaniu do pra-

wa wspólnotowego musi towarzyszyć wiedza na temat przyjmowanego wzorca, przekonanie o niezbędności zastosowania minimalnych zasad respektowania tego prawa tj. wykładni prawa polskiego zgodnie z prawem UE i pierwszeństwa prawa wspólnotowego przed krajowym. Bardzo aktualny problem porusza Mariusz Wieczorek: „Orzekanie o niezdolności do pracy dla celów rentowych – uwagi *de lege lata* i *de lege ferenda*”. Jednym z najważniejszych etapów postępowania w sprawach o ustalenie prawa do renty jest stwierdzenie, czy ubezpieczony jest niezdolny do pracy. Oceny niezdolności, jej stopnia oraz ustalenia innych doniosłych w postępowaniu rentowym okoliczności dokonuje lekarz orzecznik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Autor omawia m.in. skutki jednoinstancyjnego i jednoosobowego orzekania o niezdolności do pracy dla celów rentowych. Przedstawia również propozycje wyeliminowania nieprawidłowości obecnego orzekania. Krzysztof Rączka w Artykule „Systemy czasu w pracy w znowelizowanym kodeksie pracy” nawiązuje do ustawy z 14 listopada 2003 r. o zmianie ustawy – kodeks pracy oraz o zmianie niektórych innych ustaw. Działowi szóstemu Kodeksu pracy, poświęconemu czasowi pracy, nadano nowe brzmienie. W ramach najnowszej nowelizacji zmodyfikowano większość z dotychczasowych systemów pracy, a także – co istotne – ustanowiono nowe: system czasu pracy w skróconym tygodniu pracy oraz system pracy weekendowej. Autor analizuje ostatnie zmiany Kodeksu pracy, kwestia ustalania systemów czasu pracy będzie jednak przedmiotem oddzielnego opracowania.

Opracowała: *Agnieszka Metelska*